

פרשת לך לך

נתיבות שלום

אמצעים שניתנו לו בכדי שיגיע אל תקונו, שאין רע יורד מן השמים, והכל הוא לטובת האדם כדי שיתקן בזה את השייך אליו, שע"ז ישיג יעודו ותפקידו בעולמו.

ובמיוחד שייך ענין זה בענינים הרוחניים, עניני טבעיות ותכונות הנפש, שלכל אחד יש הטבעיות ותכונות הנפש במגוונים אליו. יש שנולד עם מדות ותכונות טובות, ויש הטובל מטבעיות ומדות רעות, נגוע בכעס או בתאוה וגאווה וכיוצא בזה שאר המדות

הרעות. הכל הוא כדי שיוכל לתקן את מה שהוא צריך לתקן וימלא יעודו בעולמו. ולא רק התכונות הטובות מביאות אותו אל יעודו, אלא גם התכונות הרעות והמדות הרעות, שע"י שמתגבר עליהם ומשבר מדותיו הרעות מגיע לתפקידו ויעודו בעולמו.

וזהו ג"כ ענינם של כל נסיונות החיים העוברים על האדם, שיש שמן השמים מנהיגים את האדם בנסיונות קשים, ועד שלפעמים בא ח"ו להתרעם על הנהגת הכורא אתו שמעמיד אותו בנסיונות קשים כאלו שאינו מסוגל לעמוד בהם. אך האמת היא שכל נסיונות החיים העוברים על איש יהודי, הרי כולם הם להנאתך ולטובתך, שמובילים אותו להשיג תכליתו, שע"י שיתגבר על הנסיונות יוכל להגיע לתקונו ויעודו בעולמו. וכדוגמא הא דאחוז"ל (יומא פו:) היכי דמי בע"ת גמור באותו פרק ובאותו מקום ובאותה אשה. לכאורה הריהו אז בנסיון קשה ביותר, בהצטרפותם יחד של כל התנאים אותו הפרק המקום והאשה, ולאמיתו של דבר הביאו אותו למצב זה להנאתו ולטובתו, שע"י שיעמוד בנסיון יתקן את מה שפגם ויגיע לדרגת בעל תשובה גמור.

וזהו פי' לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, לך לך, היינו אל יעודך, אל תקון נשמתך מה שאתה צריך לתקן בעולם הזה, שזהו עיקר תפקידו של יהודי, כדאי' בתורת אבות כי גם אם יהודי בעוה"ז לומד ומתפלל ועוסק במעשים טובים, הרי אם אינו מתקן את יעודו מה שצריך לתקן בעולם, אזי כשעולה לעולם העליון שואלים אותו מה פעלת בעולם הזה, פי' שהרי לא תקנת את העיקר, את שהיה תפקידך לתקן שזה היה יעודך בעולם. וזה הוא דבר ה' אל אברהם, שנכלל בזה גם הוראה לכלל ישראל זרעו של אברהם, לך לך פי' להגיע אל תקון הנשמה השייך אליך ולתכלית המיועדת אליך, עליך לצאת מארצך ומולדתך ובית אביך,

ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך. איתא במדרש (ב"ר לט, ט), אמר ר' לוי שתי פעמים כתיב לך לך ואין אנו יודעים איזו תכיבה אם השניה אם הראשונה, ממה דכתיב אל ארץ המוריה הוי השניה תכיבה מן הראשונה. והיינו דמסתפק בין שני הנסיונות שנאמרו בלשון לך לך איזה גדול וחביב יותר, אם הנסיון של לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך או נסיון העקדה, ולכאורה תמוה ביותר איך אפשר לדמותם בכלל, הלוא נסיון העקדה הוא למעלה מכל השגה, ויותר קשה אצל אדם מלמסור נפשו עצמו, ובמיוחד ע"פ מד"א בספה"ק במאה"כ קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק, שבאותה שעה שאמר לו הקב"ה אשר אהבת נתלבשה כל מדת האהבה שישנה בעולם באהבתו ליצחק, ואין שייך כלל להעריך גדול הנסיון הזה, ואיך שייך להסתפק איזו חביבה. עוד יל"ב אומרו לך "לך", ואם בענינו פירש"י לך להנאתך ולטובתך, הרי במאה"כ לך לך אל ארץ המוריה אין שייך פירוש זה. עוי"ל דהנה מצינו בתורה ג' פעמים דבר ה' אל אברהם בלשון הליכה, לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, התהלך לפני והיה תמים, ולך לך אל ארץ המוריה בנסיון העקדה, וי"ל המשמעות בזה.

וי"ל הענין דהנה מובא ביסוד העבודה (ח"ד א, ב) בשם האר"י הק', דאינו דומה אדם לאדם מיום בריאת אדם והלאה ואין אדם אחד יכול לתקן מה שעל חברו לתקן. והיינו שלכל אדם יש את יעודו ותפקידו אותו עליו לתקן בחייו, ובכלל זה גם הענין המיוחד עבורו ירד לעולם לתקנו כידוע. והקב"ה מעמיד לכל אחד את כל הנסיבות והתנאים שיוכל על ידם לתקן את אשר מתפקידו לתקן, ולמלאות יעודו ותפקידו בעולמו. כל תנאי החיים של האדם בגשמיות וברוחניות, הטובים והרעים, כולם ניתנו לו כפי השייך לתיקון עולמו, שרק ע"י תנאים אלו יוכל להגיע ליעודו, ובלעדיהם לא יוכל לתקן את אשר תפקידו לתקן. וכיון שלכ"א יש תפקיד ויעוד מיוחד, לכך שונים תנאי החיים של כל אחד, לזה חיינו קלים ולשני החיים קשים יותר, ובאופן כללי הרי גם כפי הנראה לעינים יש לכל אדם את יחודו של מהלך חייו שאין להשוותו למהלך חייהם של אחרים. והוא כיון שלכ"א יש תפקידו המיוחד אליו נותנים לו כל התנאים המתאימים בכדי שיוכל למלאותו. ואף המצבים הקשים בחיי האדם הם ג"כ

היינו מכל התנאים והתכונות והטבעיות שלך. דהנה השרשים של כל התכונות והטבעיות נובעים מג' ענינים אלו. יש תכונות ששרשם מארצך, לכל ארץ יש את התכונות הרעות השייכים אליה כגון רציחה וגזל וכדו', שרשיהם מתפשטים אל כל בני הארץ.

ויש השייכים ממולדתך, הם התכונות הרעות שיש בכל משפחה והמדות שמצד התורשה. ויש הנובע מבית אביך, שלפי ההתנהגות בקדושה של ההורים נמשך כמ"כ על בניהם. ועל זה נאמר לך לך, להגיע לתקון ולתכלית שלך, עליך לצאת מכל התכונות הרעות של ארצך ומולדתך ובית אביך, אשר כל אלו שייכים לאדם לפי שורש נשמתו ותפקידו, ואז תגיע אל הארץ אשר אראך, לתקון הגמור של נשמתך שהוא יעודך בעולמך.

ועפ"ז נבוא לבי' מאמר ר' לוי איני יודע אי זו חביבה האם לך לך מארצך או לך לך אל ארץ המוריה, היינו שהם ב' מיני נסיונות העומדים בחיי האדם, יש את המלחמה התמידית בבחי' לך לך מארצך, היציאה מהתכונות והטבעיות, שזה נסיון תמידי בכל עת ובכל שעה, שעל כל צעד ושעל הריהו עומד בנסיונות, שמתגברים עליו תכונותיו הרעות ותאותיו ותדיר צריך לעמוד עמהם בקשרי מלחמה. וישנו נסיון כמו העקדה, שהוא אמנם קשה הרבה יותר, אך הוא נסיון חד פעמי, וכענין פחו עליו יצרו. והשאלה היא מה חביב יותר האם המלחמה התמידית שהיא קשה ביותר, כמאחז"ל (כתובות לג:): אלמלי נגדוהו לחנניה מישאל ועזריה הוּו פלחין לצלמא, שענינים אלו שתדיר צריך להלחם עמהם הם בבחי' נגדוהו, או בחי' הנסיונות כנסיון העקדה שאמנם הינם באופן חד פעמי אך קשים הרבה יותר, שאז צריך למסור עצמו לגמרי בלא להשאיר שום שיור לעצמו, בבחי' לך אני וכל אשר לי, שאין דבר קשה יותר מנסיון כזה. אך המשותף לכל הנסיונות שהם בחי' לך לך, שמסבב הסיבות סיבבם אליו שעל ידם יגיע אל תקון נשמתו ויעודו בעולמו.

ונאמר זאת בלשון הליכה, להורות שזה תפקידו של יהודי, ללכת ולהתקדם תמיד בדרכו אל יעודו. ומרומז בג' הפעמים של לשון הליכה, כי הציווי ללכת ולהתקדם בעבודת ה' שייך בכל תקופות חייו של איש יהודי, וכמו שג"פ אלו היו בג' תקופות בחיי אברהם. לך לך מארצך נאמר לו עוד קודם שנכנס לארץ ישראל, והתהלך לפני והיה תמים נאמר לו אח"כ כאשר היה כבר בן צ"ט שנים, ולך לך אל ארץ המוריה נאמר לו בתקופה המאוחרת יותר

כשכבר היה בזקנותו. בכל התקופות צריך תמיד ללכת ולהתקדם לקראת היעוד. בכל תקופה מתקופות החיים ישנו את התפקיד המיוחד השייך לתקופה הזו, ומשום כך מתחלפים גם בכל תקופה תכונותיו של האדם, שהטעם בזה כאמור שנותנים לו מן השמים את התנאים המתאימים או בכדי שיוכל לתקן את מה שתפקידו לתקן בתקופה זו. ודבר ה' הראשון שמצינו בתורה שדבר הקב"ה אל אברהם היה לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, כנגד התקופה הראשונה בחיי האדם כאשר הוא בצעירותו ומתגברים בו כל הרצונות והתשוקות והתאות הרעות, ותפקידו אז להתנער מכל זה, שזהו המאבק הקשה ביותר בחיים. אחר התקופה הזאת ישנו הצווי התהלך לפני והיה תמים, שאף אם עבר כראוי את תקופת התאות הרעות תפקידו הוא להגיע לשלמות, שיתכן אצל אדם שאף שאינו חוטא אך מ"מ לשלמות עדיין לא הגיע. והכלל הוא שבעבודת ה' אסור לו לאדם לעמוד על מקומו ותמיד צריך להיות הולך ומתקדם, וכל שנה ושנה שנתן לו הקב"ה עליו לנצל כדי ללכת הלאה בעבודת ה', ולא לעמוד במקום אחד. שזהו הצווי התהלך לפני והיה תמים, שילך ויתקדם להשגת השלמות. והתיקון הגמור הוא ענין הנסיון של לך לך אל ארץ המוריה שהוא הנסיון

הקשה ביותר שצריך למסור את עצמו לגמרי כדי לעמוד בו, ומכל אלו התקופות ונסיונות החיים מה שיהודי מתקן בימי חייו עי"ז מגיע לתכליתו ויעודו בעולמו.

ובזה שונה ענין הרוחניות מענינים הגשמיים, שאם בענינים הגשמיים אף אם אינו הולך שייך שיעמוד על מקומו, אבל בענינים הרוחניים אינו כן, תמיד צריך האדם לילך ולהתקדם, ואם עומד במקומו הר"ז גופא נחשב לו ירידה. וענין זה שייך בכל תקופה בחיים, הן בתקופה הראשונה הקשה ביותר שתפקידו אז לך לך מארצך וממולדתך, והן אח"כ כאשר תפקידו הוא התהלך לפני והיה תמים, וכן בנסיונות של לך לך אל ארץ המוריה, תמיד צריך להיות הולך בעבודת ה'. וכמ"כ הוא בכל יום, שבכל יום ויום צריך יהודי לילך ולהתקדם, הן במצות מעשיות עשה ול"ת, והן במצות המסורות ללב כגון ואהבת את ה' א' בכל לבבך ובכל נפשך ואת ה' א' תירא, שאם אינו עוסק בהם להשיגם הר"ז עצמו נסיגה. וע"כ נאמרו כל הצוויים האלו בלשון הליכה, שהורה הקב"ה לאברהם את הדרך לכלל ישראל, שמחויבים תמיד לילך ולהתקדם ולתקן יעודם עי"ז יתקנו תיקון נשמתם ויגיעו אל תכליתם הגמור בעולמם.

וי"ל הענין ע"ד העבודה, דהנה יש להקשות באומרו לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, הרי סדר היציאה הוא להיפך, קודם יוצאים מהבית ואח"כ ממולדתך מהמשפחה ורק אח"כ יוצאים מהארץ, ומדוע כתוב כאן בסדר הפוך. וי"ל בזה דהכוונה כאן על עניני מדות ותכונות שיש באדם, דהנה יש אצל האדם מדות רעות המושרשות בו מצד הארץ שנמצא בה, כמש"כ הרמב"ם (הל' דעות פ"ו): דרך

ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו ותכריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו, והיות ובכל מקום יש את הליקויים הנמצאים באנשי אותו המקום, הריהם נדבקים באדם המתגורר באותו מקום, שטבע האדם להיות נמשך אחר חבריו ואנשי מקומו, וע"ז נאמר לך לך מארצך, מהמדות הרעות שנדבקו בך מצד ארצך. אמנם המדות הרעות שמצד ארצך אינם מושרשות עמוק כ"כ באדם ויותר קל לעוקרם. ויש ממולדתך, מדות רעות הבאות בתורשה מצד המשפחה, שמדות תורשתיות מושרשות כבר יותר עמוק, וע"ז ציוה הקב"ה לאברהם לך לך גם ממולדתך, ועוד יש יותר עמוק מבית אביך, פגמים הנמשכים מההורים, כמד"כ (תהלים נא) הן בעון חוללתי ובחטא יתמתני אמי, שהם פגמים הטבועים בדם שאותם קשה ביותר לעקור. וזאת אמר הקב"ה לאברהם שיעקור המדות הרעות וישרש אחריהן יותר ויותר עמוק עד שיגיע אל הארץ אשר ארצך היינו שיגיע לתכלית הדבקות בה'.

וזהו פי' לך לך להנאתך ולטובתך, שבוודאי הנאתו של אברהם אבינו, לא היתה לעניני עוה"ז שלא היה לו כל שייכות אליהם, אלא הכוונה לאו תתענג על ה', שזו היתה הנאתו היחידה עלי אדמות של אברהם אוהבי. וכמש"כ המסלת ישירים שאו תתענג על ה' זהו התענוג הגדול ביותר מכל התענוגים שבעולם, וכ"ש וק"ו אצל אברהם אבינו שמסר נפשו לגמרי להקב"ה שהנאתו וטובתו הגדולים ביותר היו רק אז תתענג על ה'. ועל זה אמר לו הקב"ה לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, עליך להתנער מכל המדות של ארצך ומולדתך ובית אביך, אז תוכל להגיע להנאתך הגדולה מכל ההנאות. כי לא רק המדות הטבועות באדם עצמו מונעות בעד האדם מלהגיע אל התכלית, אלא גם המדות הרעות שקולט מסביבתו אינם מניחים לו להגיע אל התכלית, וכחסיפור מהרה"ק מאפטא, שבא אליו אדם אחד והתלונן על מחשבות רעות בעניני אמונה הפוקדות אותו, ואמר לו הרה"ק מאפטא מחשבות אלו אינן שלך אלא של שכנך הסובל מהרהורים באמונה, ואתה נדבקת ממנו מתמת שכנותך עמו. וזהו שאמר לו לך לך מארצך

וממולדתך ומבית אביך, שהסדר הוא מקודם לפרוש מן המדות הרעות הבאות מארצך הקלים יותר, ואח"כ ממולדתך ומבית אביך, כדי שתגיע לתכלית הנרצה אל הארץ אשר אראך. וע"כ גם כתיב כל האריכות מארצך וממולדתך ומבית אביך, כי אי אפשר ללכת מיד אל הארץ אשר אראך, שכדי להגיע למדרגה הראויה של הארץ אשר אראך צריך מקודם לצאת מכל המדות הרעות ששקוע בהם מארצך וממולדתך ומבית אביך.

ובזה מבואר גם למה נאמר לך ולא צא כמ"ש אצל נח צא מן התיבה, כי משמעות צא היא שעיקר המטרה היא היציאה ואין זה משנה להיכן יצא, משא"כ כאן התכלית והמטרה היא ההליכה לארץ אשר אראך, להגיע לתכלית הנרצית של ביאת הארץ שהיא דבקות בה', וכל יציאה לחוד מארצך וממולדתך ומבית אביך אינה מטרה כשלעצמה אלא קשורה למטרה של ההליכה אל הארץ אשר אראך, וזהו שאמר לו הקב"ה לך לך, שילך עוד ועוד עד שיגיע אל המטרה. וכלשון רש"י התרחק עוד משם וכו'.

ב.

וי"ל בעוד אופן ענין לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, ע"פ מאחז"ל (יומא פו:) היכי דמי תשובה גמורה באותו פרק באותו מקום ובאותה אשה. דהנה אברהם אבינו היה ראש לכל המאמינים וממנו יסוד האמונה בכלל ישראל עד סוף כל הדורות, וזהו נתגדל דוקא בבית תרת שהיה ראש לכל הכופרים ועיקר הע"ז היתה בביתו. כי כאמור התשובה הגמורה היא דוקא באותו פרק באותו מקום ובאותה אשה, כמו שפירשו צדיקים בזה שיש אדם האומר שבפרק הזה אינו יכול בשום אופן להתעלות, שהתנאים האלו שנמצא בהם אינם מניחים לו להתעלות בשום אופן, ורק כאשר בהמשך הזמן שיתבגר וישתנו תנאיו אז יוכל להתעלות, ויש הטוען על המקום וכו', שבתנאים אלו של מקומו והאנשים הנמצאים בסביבתו אינו יכול להשתנות. אכן תו"ל

וליסוד האמונה שהכיר את בוראו, והיה ראש לכל המאמינים.

ג.

ועוד י"ל, דהנה אמרו חז"ל (אבות פ"ה) עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולם להודיע כמה חבתו של אברהם אבינו, והיינו שדרגתו העליונה של אברהם אבינו היא חבתו של אברהם, שנקרא אברהם אוהבי, שהגיע למדרגה הגבוהה ביותר של אהבת ה'. וכדאיתא בספ"ק מתלמידי הבעש"ט הק' שהתכלית העולה מכל התורה ותרי"ג מצוות היא ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, וזו היתה המדרגה העליונה של אברהם אוהבי. וכזה יש לפרש הפ' לך לך וגו', כמו שמפרש בספ"ק תולדות יעקב יוסף ע"פ מאה"כ (איוב יד) מי יתן טהור מטמא לא אחד, שיהודי צריך לקחת ולהוציא את כל הכחות שיש בטומאה ולהכניסם לאהבת ה', שיקח את גודל האהבה והתענוג שיש לו לענייני טומאה ואת גודל ההתלהבות ורתיחת הדם שיש בעניינים אלו ויכניסם לאהבת ה', בבחי' מי יתן טהור מטמא. וזה נאמר על אברהם אבינו שהיה במדרגה העליונה של אהבת ה', עליו נאמר מי יתן טהור מטמא לא אחד, אחד רומז לאברהם אבינו כמש"נ (ישעיה נא) הביטו אל אברהם אביכם וגו' כי אחד קראתיו ואברכהו וארבהו, שהוא הוציא טהור מטמא בתכלית המדרגה, שהרים להשי"ת את גודל האהבה שיש בטומאה והכניסה לאהבת ה'. וכזה מפרש הפסוק לך לך מארצך וגו', לך לך היינו למדרגתך ומדתך באהבת ה', מתוך ארצך ומולדתך ובית אביך, שתלמד ותוציא מהאהבות שיש לעניינים החומריים של ארצך ומולדתך ובית אביך ותכניס אותם לאהבת ה' בבחי' מי יתן טהור מטמא. וכמאמר מרן אדמו"ר בב"א זי"ע עה"פ (תהלים נא) למנצח מזמור לרוד בבוא אליו נתן הנביא כאשר בא אל בת שבע, שרוד המלך אמר את המזמור באותה התלהבות כאשר בא וגו', שרוד המלך ידע את גודל הפגם ושב והרים להשי"ת את אותו רגש שהיה אל הטומאה.

הורו לנו היכי דמי תשובה גמורה דוקא באותו פרק ובאותו מקום ובאותה אשה, שדוקא באותם התנאים שנמצא בהם עתה יכול הוא למלא יעודו בעולמו, כי כל אדם ירד לעולם למען יעוד מסוים שעליו לתקן ענין מיוחד, ולשם מילוי יעודו ניתנו לו הפרק והמקום והאשה המתאימים שדוקא בתנאים אלו יוכל למלא את יעודו, ונמצא שאם לא יתקן בתנאים אלו הרי אינו ממלא את יעודו. וצדיקים פירשו במאחז"ל (אבות ב) אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה, היינו שמא רוצים מן השמים ממך דוקא את ה"לא תפנה", שתלמד כאשר אינך פנוי, ולמען זה ירדת לעולם, ומה יועיל שתשנה כאשר תפנה שלא תמלא בכך יעודך ותכליתך. וזהו מה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו לך לך, אל היעוד שלך, למענו ירדת לעולם, ולזה תגיע דוקא מארצך וממולדתך ומבית אביך, מתוך התנאים שהנך חי בהם. וכל' הזוה"ק (ח"א עז:): לך לך לגרמך, לאתקנא דרגא דילך. וזה היה דבר ה' הראשון לאברהם, מיסודי התורה. שלכאורה הרי אברהם אבינו היה שרוי במבחר שנותיו בארצך ומולדתך ובית אביך, במקומות כה שפלים, ועל זה היה דבר ה' אליו, לך לך, לך ליעודך דוקא מארצך, משורש הרע שאתה נמצא בו שתגביה אותו להשי"ת, וכן ממולדתך ומבית אביך, באיזה בית ובאיזה משפחה שאתה נמצא, שתרים כל עניינים אלו להשי"ת, ושבתא דאתיא מאתר רחיקא קריבא יתיר לגבי מלכא (זח"ב מו.), דוקא מכל אלו המקומות שהיו מקור הטומאה והזוהמא, משם היה אברהם אבינו מסוגל להגיע לכל המדרגות הגבוהות שהיו מזומנות לו אשר ממנו הותל עולם התיקון.

ודבר ה' אל אברהם הוא דבר ה' לכל יהודי, לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, שיתעלה דוקא בתוך כל התנאים הקשים ביותר שהוא נמצא, וגם כאשר פחו עליו יצרו ידע שזוהי מתנה מן השמים שרק עי"ז יוכל להגיע ליעודו, כי שמא יעודו הוא "לא תפנה", וכאשר חיינו יתנהלו על מי מגוחות לא יוכל להגיע ליעודו. וכמו שאברהם אבינו דוקא משורש הכפירה ועבודה זרה הגיע לכל מדרגותיו,